SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Kirje

21.10.2021

21-2354

kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Aihe: Kunta- ja terveysjaosto tiistai 26.10.2021 klo 09.30 / HE 146/2021 vp / Lausuntopyyntö

Aika: tiistai 26.10.2021 klo 9.30

Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022
https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+146/2021

Asiantuntijalausunto STM väkivaltatyökokonaisuus (2: Turvakotipaikkojen riittävyys, päihdeäitien hoidon saatavuus, Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon eteneminen, naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman toimeenpano)

2.1. Turvakotipaikkojen riittävyys

Valtion rahoitukseen turvakotitoiminnan menoihin on varattu 24,55 milj. euroa vuodelle 2022.

Turvakotilaki[1] tuli voimaan vuoden 2015 alusta, ja sen myötä turvakotipalvelujen valtakunnallinen kilpailutus ja koordinointi ovat nyt THL:n vastuulla. Istanbulin sopimus[2] edellyttää, että tarjolla on riittävästi turvakotipaikkoja. Turvakodit tarjoavat välitöntä kriisiapua, ympärivuorokautista turvattua asumista sekä akuuttiin tilanteeseen liittyvää psykososiaalista tukea, neuvontaa ja ohjausta. Palvelua tarjotaan ensisijaisesti lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille henkilöille sukupuolesta riippumatta ja heidän perheilleen.

THL myöntää palveluntuottajille valtion varoista korvausta turvakotipalvelusta. Lisäksi se vastaa valtakunnallisesti turvakotien ohjauksesta ja kehittämisestä. Turvakotien määrää on viime vuosina pystytty lisäämään merkittävästi. Tällä hetkellä Suomessa on 29 turvakotia, joissa on 211 perhepaikkaa. Suomen jokaisessa maakunnassa on vähintään yksi turvakoti, samoin kaikissa Suomen kymmenessä suurimmassa kaupungissa on vähintään yksi turvakoti.

Turvakotien ja niiden perhepaikkojen määrä on kuitenkin edelleen liian alhainen. THL:n vuonna 2020 tekemän selvityksen[1] mukaan todellinen turvakotien perhepaikkojen tarve asettuu 262–367 perhepaikan välille, jolloin turvakotipalveluiden vuosittaisen rahoituksen tulisi kokonaisuudessaan olla 26,2 M€ – 36,7 M€. Turvakotiverkostoa halutaan ensisijaisesti vahvistaa alueilla, joilta palvelut puuttuvat kokonaan sekä alueilla, joissa palvelua ei ole tarpeeseen ja asukasmäärään suhteutettuna hyvin saatavilla. Turvakotien asiakasmäärä on kasvanut yli 70

[1] Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (1354/2014).
[2] 23 artikla *Turvakodit. Osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet säätääkseen asianmukaisten, helposti saavutettavien turvakotien perustamisesta riittävässä määrin, jotta uhreille, erityisesti naisille ja heidän lapsilleen, voidaan tarjota turvallinen majoitus ja heitä voidaan auttaa ennakoivasti.*
[1] THL (2020) Arvio turvakotien perhepaikkojen riittävästä määrästä ja kustannuksista
http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-604-6

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sosiaali- ja terveysministeriö				
PL 33 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 8 Helsinki	29 516 001 35 829 516 001	295 163 415 358 295 163 415	kirjaamo@stm.fi stm.fi

prosenttia vuodesta 2015, jolloin palvelun järjestämisvastuu siirtyi valtiolle. Turvakotiverkoston turvakodeissa on vuoden jokaisena päivänä vapaana paikkoja, mihin asiakas voidaan ohjata ja verkoston kyky tuottaa palveluja on säilynyt koko korona-ajan hyvänä.

Epidemian vaikutus näkyi kuitenkin siten, että turvakotien kokonaisasiakasmäärä laski viime vuonna ensimmäistä kertaa sitten vuoden 2015. Alaikäisiä oli turvakodeissa viime vuonna 6 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Aikuisasiakkaiden määrä sen sijaan kasvoi hieman eli 2 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna, mutta nousu oli vähäisempää kuin aiempina vuosina.

Turvakotien rahoitusta on nostettu asteittain vuosittain 2–3 milj. eurolla tämän vuoden 25,55 milj. euroon. Ensi vuoden kehyksiin on varattu 24,55 milj. euroa. THL:n arvio ensi vuoden turvakotimenoista on 25,7 miljoonaa euroa. Edellisiltä vuosilta on jäämässä rahaa yli sen verran, että, ensi vuosi selvitään.

Tämänhetkinen ylijäämä johtuu pitkälti siitä, että vuodeksi 2020 saatiin 1 milj. euroa ylimääräistä joululahjarahaa turvakotitoiminnan kehittämiseen ja vuodeksi 2021 joululahjarahaa suunnattiin 2 miljoonaa turvakotipaikkojen riittävyyden turvaamiseksi ja esteettömyyskorjausten toteuttamiseen. Näitä rahoja ei ole voitu käyttää täysimääräisesti turvakotien/turvakotipaikkojen lisäämiseen, koska toiminta on pitkäjänteistä ja edellyttää sitä, että rahoitus on tasaista (kertaluontoisten ei-pysyvien lisäysten sijaan). Lisäksi kaikkina vuosina turvakodeilta on jäänyt käyttämättä valtionavustuksena myönnettyjä varoja enemmän kuin on maksettu alijäämien korvaamiseksi. Turvakotien suunnitelmat tilojen parantamisesta tai uusien turvakotien perustamisesta eivät aina pysy aikataulussa, mikä myös lisää ylijäämää.

2.2. Päihdeäitien hoidon saatavuus

Valtion talousarvioesitykseen vuodelle 2022 on päihteitä käyttävien äitien palveluihin on varattu 3 milj. euroa momentille 33.30.63.. Rahoituksella on tarkoitus turvata päihteitä käyttävien äitien hoito ja kuntoutus siirtymäkauden yli sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen voimaantullessa.
Valtiovarainvaliokunta on pitänyt mietinnössään (VaVM 22/2017 vp) tärkeänä, että päihteitä käyttävien äitien palvelut vakiintuvat osaksi maakuntien palvelujärjestelmää ja että palvelujen rahoitus on järjestettävä pysyvällä tavalla siten, ettei se jatkossa ole eduskunnan vuosittain myöntämän lisärahoituksen varassa. Palveluihin varattu rahoitus on ollut usean viime vuoden ajan 3 milj. euroa vuodessa, ja se on ollut riittävä.

SOTE-palveluilla suojellaan sekä äitiä että tulevaa lasta. Raskaana olevan on saatava riittävät ja välttämättömät palvelut heti. Tälle erityisryhmälle kohdistetuissa palveluissa yhdistetään päihdekuntoutusta, vanhemmuuden tukea ja varhaista vuorovaikutusta. Suuri osa näistä laitos- ja avomallisista palveluista on kolmannen sektorin tuottamia.

Päihteitä käyttäville raskaana olevilla naisille ja vauvaperheille on olemassa kolmea keskeistä erityispalvelua:

1. erikoissairaanhoidossa toimivat *HAL-erityisäitiyspoliklinikat* riskiraskauden hoitoon ja seurantaan (Huumeet Alkoholi Lääkkeet),
2. lastensuojelun tai päihdehuollon yksiköinä toimivat *laitosmuotoiset perhekuntoutuspalvelut*, joissa yhdistetään päihdekuntoutus, varhaisen vuorovaikutuksen työskentely ja vanhemmuuden tuki. Laitosmuotoinen perhekuntoutus on lähes kokonaan kolmannen sektorin toimijoiden tuottamaa palvelua, jota kunnat ostavat asukkailleen,
3. *intensiivisen perhekuntoutuksen avopalvelut,* joissa niin ikään yhdistetään päihdekuntoutus, varhaisen vuorovaikutuksen työskentely ja vanhemmuuden tuki. Juuri tälle erityisryhmälle räätälöidyt avopalvelut ovat usein kolmannen sektorin tuottamia ja sijoittuvat hallinnollisesti lastensuojelun tai päihdehuollon alle. Kohderyhmälle suunnattu raskaudenaikainen terveydenhuollon erityisseuranta (HAL-poliklinikkatoiminta) on julkisen sektorin tuottamaa palvelua. Poliklinikoiden rahoitus on tullut kunnilta tai kuntayhtymiltä, jotka maksavat asukkaiden erikoissairaanhoidossa tapahtuvan hoidon.

Kolmannen sektorin toimijoilla on pitkä perinne tuottaa avo- ja laitospalveluja päihteitä käyttäville raskaana oleville naisille ja vauvaperheille. Kolmannen sektorin tuottamat palvelut ovat pitkälti erikoistuneita ja

moniammatillisia sosiaalipalveluja, joita kunnat ovat ostaneet asukkaiden tarpeiden mukaan. Osa palveluntuottajista on saanut vuosien varrella lisäksi toiminnan kehittämiseen ja ylläpitämiseen merkittäviä avustussummia.

Päihteitä käyttävien äitien palveluille myönnettiin kolmen miljoonan euron lisäraha vuodelle 2021 (3 vuoden siirtomääräraha). Tällä rahoituksella on siltaukseksi tulevaisuuden SOTEen käynnissä valtionavustushaku https://stm.fi/vuoden-2021-valtionavustushaut kansallisen päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden kehittämishankekokonaisuuteen 2021–2023. Sen tavoitteena on yhdenvertaisempi hoito ja kuntoutus sekä kaikilla alueilla käytössä oleva, päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden tarvitsemien perus- ja erityistason sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen muodostama kokonaisuus. Hankkeella pyritään lisäämään yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon eri toimijoiden välillä, jotta päihteiden käyttö tunnistetaan ja päihdehoito päästään toteuttamaan mahdollisimman varhain. Pari viikkoa sitten julkaistiin ”Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palveluketju ja palvelukokonaisuus : Neuvoja alueellisen palvelukokonaisuuden rakentamiseen” http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-745-6

2.3. Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon eteneminen ja naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma

Hallitusohjelmatavoitteena on kiinnittää erityistä huomiota henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, erityisesti lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan vähentämiseen. Matalan kynnyksen ilmoitusmahdollisuuksia sekä viranomaiskäytäntöjä vahvistetaan erityisen haavoittuvassa asemassa olevien uhrien auttamiseksi sekä huolehditaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanosta.

THL:n toimintamenoissa on varattu 150 000 euroa naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnan toimikunnalle sekä lisäksi Istanbulin sopimuksen toiminnalle on käytettävissä eduskunnan lisäämä 300 000 euron kaksivuotinen määräraha (2021-2022). SERI-keskusten satelliittikeskusten perustamiseen on käytettävissä 500 000 euroa vuonna 2022. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estämisen toimintaohjelman toimeenpanoon on kehyksessä vuoteen 2025 asti 46 000 euroa ja lisäksi vuodelle 2022 100 000 euroa. Kunniaan liittyvän väkivallan vastaisen työn koordinaatioon on THL:lle sovittu siirrettävän momentilta 32.250.03 (TEM) 100 000 e. Lisäksi ihmiskaupan uhrien asumispalvelun kehittämiseen THL:lle on 300 000 euroa sekä väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisemiseen 250 000 euroa vuodelle 2022. Tässä kappaleessa luetellun väkivaltatyön rahoitukseen on tullut tämän hallituskauden aikana huomattava parannus eli nousu nollasta näihin lukuihin, millä työ on saatu hyvin käynnistettyä. Lisäksi Oikeusministeriön koordinoivan naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman kautta rahoitetaan erilaisia hankkeita liittyen tähän tehtäväkokonaisuuteen. Vuoden 2022 TAE-rahoituksella ja hankkeilla saadaan vastattua hyvin Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmän (GREVIO) arvioinnin parannusehdotuksiin Istanbulin sopimuksen toimeenpanon tehostamiseksi Suomessa.

Neuvotteleva virkamies Pirjo Lillsunde